

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Nabídka aktivit pro kvalitní trávení
volného času u ohrožených dětí**

Bakalářská práce

Autor práce: Pavel Slouka

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Vedoucí práce: Ing. Renata Švestková, Ph.D.

Datum odevzdání práce: 13. 8. 2012

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce je Nabídka aktivit pro kvalitní trávení volného času u ohrožených dětí. V teoretické části jsou vydefinovány základní pojmy týkající se ohrožených dětí, speciální pedagogiky či volného času. Dále je popsána struktura organizací, které o tyto děti pečují, například státní správa a samospráva, Teoretická část zahrnuje také to, kdo může poskytovat volnočasové aktivity ohroženým dětem. Důraz je kladen na oblast dobrovolnictví.

V praktické části se autor zaměřuje hlavně na aktivity nabízené volnočasovými organizacemi ohroženým dětem. Dále autora zajímá čím jsou děti ohroženy. Ve výzkumu se zabývá spoluprací rodičů ohrožených dětí a organizací, které poskytují volnočasové aktivity. Není opomíjen ekonomický rozměr kroužků. Výzkum zjišťuje finanční účast dětí, respektive jejich rodičů.

Výsledky ukazují, že nejvíce jsou rozšířeny sportovní a umělecké kroužky. Ohrožené děti nejvíce vyhledávají sport a umělecké aktivity. Z výzkumu je patrné, že rodiče ohrožených dětí s volnočasovými organizacemi spolupracují. Nejvíce děti, podle výsledků výzkumu, ohrožuje zdravotní postižení, etnikum či nestabilní rodinné zázemí. Poplatky za kroužky buď nejsou vůbec, nebo je lze u většiny organizací za předem stanovených podmínek prominout.

Bakalářskou práci lze využít jako přehled nabídky aktivit pro ohrožené děti v Českých Budějovicích a v Táboře.

ABSTRACT

The topic of this bachelor thesis is Offer of quality leisure activities for endangered children. The theoretical part characterises basic concepts relating to endangered children, special education and leisure time.

Next it describes the structure of organizations that care of these children, such as state and local authorities. The theoretical part also includes who can provide leisure activities for endangered children. Emphasis is placed on the area of volunteering.

In the practical part the author focuses mainly on leisure activities offered by organizations to those children. Furthermore the author poses the question why these children are at risk. The research deals with the cooperation between parents of endangered children and organizations that provide leisure time activities. Economic dimension is also considered. Research identifies the financial participation of children or their parents.

The results show that the most widespread are sports and artistic clubs. The research declares that parents of endangered children cooperate with leisure organizations. Most children, according to research results, are endangered by disability, ethnicity or unstable family background. Fees for the clubs are either missed, or they can be waived at most organizations under predefined conditions.

The bachelor's thesis can be used as an overview of offered activities for endangered children in České Budějovice and Tábor.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 13. 8. 2012

.....

Podpis studenta

Rád bych poděkoval Ing. Renatě Švestkové, Ph.D, za cenné rady a trpělivost při výborném a lidském vedení mé bakalářské práce. Dále bych poděkoval své rodině a svým přátelům za podporu při psaní této práce. V neposlední řadě děkuji organizacím, které se účastnily výzkumu.

OBSAH

1	SOUČASNÝ STAV	9
1.1	Ohrožené dítě	9
1.2	Faktory ohrožující dítě	10
1.3	Rodina a mimorodinné skupiny	11
1.4	Ohrožené dítě ve speciální pedagogice	12
1.5	Sociálně právní ochrana dětí	14
1.5.1	Formy sociálně právní ochrany dětí	15
1.5.1.1	Náhradní výchova	15
1.5.1.2	Probace a mediace	16
1.6	Resorty a úřady, které zajišťují v ČR péči o ohrožené děti a rodiny	18
1.6.1	Ministerstvo práce a sociálních věcí	18
1.6.2	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	18
1.6.3	Ministerstvo zdravotnictví	19
1.6.4	Ministerstvo vnitra	19
1.6.5	Ministerstvo spravedlnosti	19
1.6.6	Veřejný ochránce práv (ombudsman)	20
1.6.7	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí	20
1.6.8	Krajský úřad Jihočeského kraje	20
1.6.9	Obecní úřady s rozšířenou působností	21
1.7	Organizace a zařízení pověřené výkonem sociálně právní ochrany dětí	22
1.8	Volnočasové aktivity	24
1.8.1	Volnočasové aktivity pro děti, mládež a rodinu	25
1.8.2	Kdo může nabízet volnočasové aktivity	25
1.8.2.1	Školy a školská zařízení	26
1.8.2.2	Nestátní neziskové organizace	27
1.8.2.3	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	28
1.8.2.4	Dobrovolnictví a dobrovolnické programy, dobrovolnická služba	29
2.	CÍL PRÁCE	32
3.	METODIKA	32
3.1	Charakteristika výzkumného souboru	33
4.	VÝSLEDKY	34
5.	DISKUZE	43

ÚVOD

Téma bakalářské práce „Nabídka aktivit pro kvalitní trávení volného času u ohrožených dětí“ jsem si vybral na základě mé praxe v Salesiánském středisku mládeže – Dům dětí a mládeže České Budějovice. Tuto praxi jsem vykonával v Kontaktním centru Maják na Sídlišti Máj v Českých Budějovicích. Doučoval jsem romské děti matematiku, češtinu či prvouku. Byly to děti, které navštěvovaly první stupeň ZŠ Máj I. a II v Českých Budějovicích. Nejvíce mne fascinovala práce s těmito klienty i oni samotní, jejich osobnost. Odlišovali se výrazně od ostatních lidí svým životním stylem a temperamentem, ale pokud pracovník zařízení našel správný způsob komunikace, zvládl jejich temperament, byli to hodní a učenliví lidé.

Rozhodl jsem se v mé práci zmapovat nabídku aktivit kvalitního trávení volného času u ohrožených dětí. Výzkum byl prováděn v Českých Budějovicích a v Táboře, protože jsou to dvě největší jihočeská města. Je tedy pravděpodobné, že zde bude největší koncentrace ohrožených dětí.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou vydefinovány základní pojmy týkající se ohrožených dětí, organizací pracujících s ohroženými dětmi a nabízejících volnočasové aktivit pro tyto děti, sociálně právní ochrana dětí, dobrovolnictví

V praktické části je zmapována nabídka volnočasových aktivit pro ohrožené děti v Českých Budějovicích a v Táboře. Praktická část byla realizována pomocí dotazníku. Výsledky bakalářské práce poslouží jako přehled stávajícího stavu v oblasti nabídky aktivit trávení volného času u ohrožených dětí.

1. SOUČASNÝ STAV

Nestátní neziskové organizace (dále jen NNO) pracující s dětmi a mládeží ve volném čase, kromě své standardní činnosti rovněž organizují aktivity, které jsou zaměřené na ohrožené děti. Vytvářejí nabídku příležitostných a spontánních činností, kterými se snaží tyto děti a mladé lidi zaujmout. Tyto organizace vhodnou formou doplňují působení škol a školských zařízení a dalších nestátních neziskových organizací působících v této oblasti.

1.1. Ohrožené dítě

Za ohrožené dítě je považováno, podle Ministerstva vnitra České republiky, dítě, jehož život či zdraví je nějakým způsobem ohroženo. Přičemž zdraví je definováno dle WHO jako komplexní stav tělesné, duševní a sociální pohody. (www.rozumacit.cz)

Postupem času dítě roste a přechází do období mládí, a proto můžeme použít pojem neorganizovaná mládež. Pod pojmem neorganizovaná mládež si můžeme představit děti a mládež od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy (tráví svůj čas nestrukturalizovaně v partách na ulici, mají nevyhraněné zájmy, nechtějí být organizováni apod.). (Adresář sociálních služeb v Táboře, s. 43)

Do pojmu neorganizovaná mládež řadíme také mládež rizikovou tj. osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, inklinují k alternativnímu způsobu života. (Adresář sociálních služeb v Táboře, s. 43)

Matoušek, Matoušková (2011) definují rizikovou mládež jako mládež se zvýšeným rizikem sociálního selhání tj. disponovaná k delikventnímu chování, drogové závislosti, alkoholismu, patologickému hráčství, k členství v extremistických skupinách a v náboženských sektách. Primární výchova probíhá v rodině, která člověka nejvíce ovlivňuje. Pojem rodina není dnes jednoznačně definovatelný. Dnes mluvíme spíše o rodinném soužití. Jádrem tohoto soužití, pokud dospělí spolu žijí, je citová vazba mezi nimi.

Z hlediska sociálně právní ochrany dětí jsou za ohrožené děti považovány:

- děti týrané, zneužívané a zanedbávané
- děti, které se ocitly mimo vlastní rodinu
- děti (cizince) bez doprovodu dospělé osoby
- děti vyžadující zvýšenou pozornost (tělesné, psychické, výchovné, sociálně slabé)
- delikventní a predelikventní děti

- děti ohrožené sociálně patologickými jevy (www.opvk.eu)

U týraných a zanedbávaných dětí se může vyskytnout tzv. syndrom týraného dítěte – (CAN - z anglického child abuse and neglect syndrome). V roce 1962 byl popsán C. H. Kempem syndrom CAN (www.opvk.eu) .

Týráním dítěte jsou podle Matouška (2003), všechny formy ubližování včetně nezabránění tomuto ubližování, kterých se někdo dopustil vědomě. V ČR je podobně jako v jiných zemích střední Evropy po staletí ovládaných autoritářskými formami vlády výchova dětí – ve srovnání se západní Evropou a USA - přísnější a mnohem častěji se používá tělesných trestů. Nejrozšířenějšími typy fyzického týrání dětí jsou podle P. Pötheho (in Matoušek 2003): bití rukou, gumovou hadicí, vařečkou, elektrickou šňůrou, kopání, pálení cigaretou nebo zápalkou, opaření vařící vodou, kousání, řezání, kousání a svazování končetin, trhání vlasů.

Fyzické týrání se často pojí s týráním psychickým – dítě je neustále pod tlakem kritiky, výhrůžek, nesplnitelných nároků (na školní prospěch, na pomoc s péčí o sourozence a domácnost), je uváděno do neřešitelných konfliktů lojality týkajících se rodinných vztahů, zejména v době rozvodu rodičů.

Psychické týrání se podle Matouška (2003) prokazuje mnohem obtížněji než fyzické, protože nezanechává viditelné stopy a protože dítě má tendenci rodiče krýt. Představa dítěte, že bude bez rodiče, je pro dítě ještě děsivější než představa, že se rodič bude k němu i nadále chovat tak, jak se chová.

V současné době je snahou předcházet nejasnému vymezení a užívá se obecně široké pojetí tohoto pojmu. Za ohrožené děti jsou proto považovány všechny děti, u nichž byl detekován jakýkoliv náznak negativních jevů, tedy ty děti, jejichž potřeby nejsou v plné míře naplňovány. (www.rozumacit.cz)

Ohrožené děti jsou děti u nichž se jejich prostředí či podmínky života natolik odchýlily od normy, že mohou bezprostředně poškozovat jejich vývoj a začleňování do společnosti (socializaci) (www.sos-ub.cz)

1. 2. Faktory ohrožující dítě

Mezi základní faktory ohrožující dítě patří přírodní a společenské faktory

Přírodními faktory rozumíme:

- příroda neživá (sopečná činnost, zemětřesení, záplavy, sesuvy aj.)
- příroda živá (nebezpečné rostliny a nebezpeční živočichové, otravy, poranění aj.)

- znečištěné životní prostředí – nejzávažnější ohrožení dítěte (lidí)
- dlouhodobé nepřetržité působení látek v nízkých koncentracích nebo dlouhodobý
- vliv škodlivin v různých směsích a kombinacích

Společenskými faktory rozumíme:

Nedostatky ve fungování společnosti jako celku, tedy souvisejí s uspořádáním společnosti. Jde především o uspokojení základních životních potřeb členů společnosti. Nejzávažnější sociální problém mnoha zemí: bída, hlad, nedostatek lékařské péče, válečná ohniska, rasismus, nedostatky fungování rodiny. Mezi ohrožení dítěte můžeme uvést např.:

- dítě v minoritní společnosti – jiná etnická skupina (Romové, imigranti, uprchlíci)
- děti smíšených manželství
- děti příslušníků nejrůznějších sekt apod.

Další významnou položkou, která děti může ohrožovat děti jsou *drogy*. Drogy jsou ve většině případů výtažky z rostlin, v menšině syntetické (uměle vyrobené) chemické látky. Účinek drog je dán množstvím obsažené účinné látky. Menší množství účinné látky organismus stimuluje - zvyšuje jeho aktivitu, větší množství naopak aktivitu snižuje, či úplně tlumí. Nepřiměřeně vysoké množství působí na organismus jako jed, způsobuje trvalé poškození životních orgánů a jejich funkcí. Při předávkování nebo dlouhodobém zneužívání mohou drogy závislého i zabít. Držení drog je nelegální, zakázané. Mohou způsobit halucinace, deprese, pocení, pocit euforie apod. Mezi drogy řadíme např. marihuanu, hašiš, pervitin, extázi, lysohlávky apod. (www.odchazim.cz)

1. 3. Rodina a mimorodinné skupiny

Rodina hraje nejdůležitější a rozhodující roli ve výchově a socializaci dětí. Současné představy o dětství a dítěti jsou poněkud rozporuplné: dítě někdy je pro rodiče „Darem“ tzn. Dítě je vnímáno jako radost, smysl života, ale současně i přítěž, komplikacemi i ekonomickým břemenem (dítě jako překážka i luxus, což může být jedna z příčin klesající porodnosti) (www.sos-ub.cz)

Často se setkáváme s poruchou rodiny, což je taková situace, kdy rodina z nějakého důvodu a v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou a očekávané adekvátní začlenění členů rodiny do společnosti je narušeno (jedná se o selhávání

některého člena nebo některých členů rodiny, jež se projevuje v nedostatečném plnění některých nebo všech základních rodinných funkcí) (www.sos-ub.cz).

Vlastní poruchy rodiny mají tedy nejrůznější příčiny a nejrůznější obrazy a symptomatologii.

Rodina neexistuje nebo je zcela afunkční pokud jsou splněny podmínky, kterými jsou skutečné osiření dítěte (úmrtí rodičů) či sociální osiření dítěte (rodiče žijí – dítě nechtějí)

O neúplné rodině mluvíme v případě, že rodina nebyla založena (svobodné matky, popř. partneři spolu žijí a mají děti, bez uzavření sňatku – tzv. konsenzuální manželství),-rodina se rozpadla rozvodem, úmrtí jednoho rodiče rodina vnitřně rozpadlá – problém neřešený rozvodem.

Někdy může být rodina, nebo někdo z členů rodiny k dítěti nepřátelská. Za této situace může vzniknout již výše zmíněný syndrom týraného dítěte – CAN.

Dále jsou důležitou součástí mimorodinné skupiny. Mezi ně řadíme například školu, dětské a mládežnické skupiny, nemocnice, nápravná zařízení apod. (www.sos-ub.cz).

1. 4. Ohrožené dítě ve speciální pedagogice

Pipeková (2006) uvádí, že speciální pedagogika je orientována na výchovu a vzdělávání, na pracovní a společenské možnosti zdravotně a sociálně znevýhodněných osob a na řešení výzkumných problémů oboru. V současné době se používají termíny člověk se zdravotním postižením, v období školního vzdělávání se můžeme setkat s termínem „dítě se specifickými vzdělávacími potřebami“.

Pojmu speciální pedagogika používá k označení každé pedagogiky vzhledem k pedagogice obecné, která je speciálně zaměřená např. podle věku, předmětu. V užším smyslu je speciální pedagogika věda o zákonitostech speciální výchovy a speciálního vzdělávání jedince, který z důvodu znevýhodnění vyžaduje při vzdělávání speciálně pedagogický přístup, podporu při pracovním a společenském uplatnění. Pojem speciální pedagogika se postupně v historii pozměňoval a specifikoval. Označení speciální pedagogika se u nás ustálil od 70. let 20. století pro označení teoretických problémů i praktického výchovného působení na postiženého jedince. V celém světě není dosud pojmenování tohoto vědního oboru jednotné, po obsahové stránce jsou však přístupy odborníků blízké.

Předmětem péče speciální pedagogiky je zdravotně, eventuálně sociálně znevýhodněná osoba, která potřebuje podporu v oblasti výchovy, vzdělávání, při pracovním a společenském uplatnění. Při této péči speciální pedagogika úzce spolupracuje s orgány

sociálně právní ochrany dětí. Bližší informace o OSPOD uvádí autor v kapitole 1. 5. na straně 14.

Termín speciální pedagogika užil poprvé v roce 1957 Bohumír Popelář a začal se prosazovat v řadě zemí. Od roku 1973 začal termín speciální pedagogika užívat významný český speciální pedagog Miloš Sovák.

Speciální pedagogika je nejtěsněji spjata s obecnou pedagogikou a didaktikou. Vzájemný vztah obecné a speciální pedagogiky je určen obecným filozofickým principem dialektické jednoty obecného a speciálního, jedinečného. Proces speciální výchovy a vzdělávání nelze naplňovat bez dostatečných znalostí odlišnosti vývoje v oblasti fyziologie a patologie, které jsou součástí biologických věd, studia psychických zvláštností v oblasti společenských věd psychologie, patopsychologie, psychopatologie, sociologie, sociální patologie, sociální psychologie.

Podle druhu postižení vyžadují jednotlivé kategorie dětí i dospělých specifické formy výchovy, vzdělávání a pomoci při socializaci. Z tohoto pohledu se člení speciální pedagogika na šest oborů. Označení jednotlivých oborů má svůj původ v Sovákově systému speciální pedagogiky. V zahraniční terminologii se používá termín (speciální) pedagogika se zaměřením na příslušný druh postižení (Pipeková 2006).

Dělení speciální pedagogiky dle Pipekové (2006) - podle jednotlivých druhů postižení:

Psychopedie – (speciální) pedagogika osob mentálně postižených,

Somatopedie – (speciální) pedagogika osob tělesně postižených a mládeže nemocné a zdravotně oslabené,

Logopedie – (speciální) pedagogika osob s narušenou komunikační schopností,

Surdopedie – (speciální) pedagogika osob sluchově postižených,

Oftalmopedie – (speciální) pedagogika osob zrakově postižených,

Etopedie – (speciální) pedagogika osob mravně narušených, s poruchami chování.

V současné době se do oblasti speciální pedagogiky řadí:

Speciální pedagogika osob s kombinovaným postižením - s více vadami,

Parciální nedostatky - specifické vývojové poruchy učení, lehké mozkové dysfunkce.

1. 5. Sociálně právní ochrana dětí

Sociálně právní ochranou dětí se rozumí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. (www.rozumacit.cz)

Sociálně právní ochrana dětí je realizována na základě zákona číslo 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Tento zákon doznal v poslední době velkých změn, zejména zákonem číslo 136/2006, který je novelou zákona 359/1999 Sb. Zákon číslo 136/2006 nabývá účinnosti k 1. červenci 2012.

Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) je státní orgán, který zabezpečuje sociálně právní ochranu dětí. Jedná se o ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu a ochranu oprávněných zájmů dítěte.

Úloha OSPOD spočívá především ve vyhledávání ohrožených dětí vyžadujících zvláštní ochranu a vedení evidence dětí a jejich rodiny, kde bylo zjištěno nebezpečí ohrožení zdraví či vývoje dítěte a v neposlední řadě poskytnutí okamžité pomoci dětem, které jsou na životě či zdraví ohroženy Rodinám poskytují nebo zprostředkovávají poradenství a mohou iniciovat soudní řízení o výchovných opatřeních. Působí na rodiče, aby plnili své povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, případně působí ve smyslu obnovení narušených funkcí rodiny. (www.rozumacit.cz).

OSPOD jsou ustanoveny opatrovníkem dítěte u soudních řízení, podávají návrh na nařízení ústavní výchovy a vydání předběžného opatření o svěřením dítěte určité osobě. Těž mají zákonem uloženou povinnost sledovat dodržování práv dítěte ve všech školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy, v zařízeních sociální péče, ve zvláštních dětských zdravotnických zařízeních a v obdobných zařízeních. Sledují zejména rozvoj tělesných a duševních schopností dětí, ověřují důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení a zjišťují, jak se vyvíjejí vztahy mezi dětmi a jejich rodiči. (www.rozumacit.cz)

V oblasti náhradní rodinné péče přijímají žádosti o zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojiteli či pěstouny, vyhledávají vhodné děti do náhradní rodinné péče a sledují vývoj dětí svěřených do péče jiné fyzické osoby, nebo do pěstounské péče.

Sociálně právní ochranu zabezpečují sociální pracovníci, kurátoři pro mládež a protidrogoví koordinátoři. Sociální pracovníci jsou klíčovými osobami v péči o ohrožené děti, proto jsou v časté spolupráci se školami, školskými zařízeními, zdravotnickými zařízeními a dalšími státními či nestátními organizacemi (www.rozumacit.cz).

1.5. 1 Formy sociálně právní ochrany dětí

1. 5. 1.1 Náhradní výchova

Náhradní výchovou se pro potřeby této práce rozumí ústavní a ochranná výchova, péče o děti v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a v neposlední řadě náhradní rodinná péče. V současné době existuje v Česku propracovaný systém péče o děti žijící mimo vlastní rodinu. Systém je definován jako soubor institucí, které se podílejí na realizaci náhradní výchovy, kdy je dítě svěřeno do péče mimo vlastní rodinu (www.rozumacit.cz) .

Náhradní výchova může mít formy:

Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinnou péčí se rozumí pěstounská péče, včetně pěstounské péče na přechodnou dobu, osvojení, osobní poručenská péče a výchova dítěte jinou fyzickou osobou než rodičem.

Ústavní výchova

Ústavní výchova je institut rodinného práva a soud ji může nařídit v případě vážného ohrožení nebo narušení výchovy dítěte nebo nemohou-li rodiče výchovu dítěte zabezpečit. Před tím, než soud nařídí ústavní výchovu, je povinen zkoumat, zda nelze výchovu zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Obě tyto formy mají před nařízením ústavní výchovy vždy přednost.

Ochranná výchova

Ochranná výchova je institutem trestního práva a jedná se o jednu z forem ochranného opatření. Dítětem se dle tohoto zákona rozumí ten, kdo v době před dovršením patnáctého roku věku spáchá čin jinak trestný. Mladistvým se rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok, ale nepřekročil osmnáctý rok, svého věku. Mládeží se pak rozumí děti mladší patnácti let a mladiství. Soud může mladistvému uložit ochrannou výchovu v těchto případech:

- není-li o výchovu mladistvého náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije,
- byla-li dosavadní výchova mladistvého zanedbána,
- pokud prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy nebo na

nepostačuje uložení ústavní výchovy podle zákona o rodině.

Preventivně výchovná péče

Preventivně výchovnou péčí se myslí poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb dětem s rizikem poruch chování nebo dětem s již rozvinutými projevy tohoto chování, u nichž není nařízena ústavní výchova nebo uložena výchova ochranná.

Tato služba je poskytována také zletilým osobám, pokud nemají ukončené střední vzdělání a jsou řádnými studenty střední školy.

Účelem preventivně výchovných zařízení je předcházení vzniku a rozvoje negativních projevů a zmírňování či odstraňování důsledků již vzniklých poruch chování u dětí.

Preventivně výchovnou péči poskytuje středisko výchovné péče nebo diagnostický ústav formou ambulantní, celodenní nebo internátní.

1. 5. 1.2 Probační a mediace

Probační a mediální služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

Probační a mediální služba ČR představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního. Vyváženým propojením obou se vytváří nová multidisciplinární profese v systému trestní justice. Probační a mediální služba přispívá mimo jiné k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření. Dále usiluje o začlenění obviněného resp. pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

(www.pms.cz)

V oblasti sociálně právní ochrany dětí se můžeme dále setkat s níže uvedenými pojmy, protože lidé, potřebující sociálně právní ochranu dětí je často mají:

1. Výchovné problémy

Patří sem chování, kdy děti zanedbávají povinnou školní docházku, utíkají z domova, požívají alkohol nebo návykové látky, žijí se prostitutí, spáchaly čin jinak trestný, páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití. Rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte má právo při výkonu svých práv požádat o pomoc orgán sociálně právní ochrany. Každý je oprávněn upozornit orgán sociálně právní ochrany na výchovné problémy dětí a mládeže.

(www.rozumacit.cz)

2. Poruchy chování

Poruchy chování jsou charakterizovány opakovaným a přetrvávajícím agresivním, asociálním nebo vzdorovitým chováním. Takové chování výrazně překračuje rámec sociálního chování, které odpovídá danému věku a má trvalejší ráz (šest měsíců nebo déle). Tento druh chování může manifestovat nezpracované trauma, nebo může být i projevem psychiatrické poruchy. Je-li tomu tak, je preferována příslušná diagnóza. Struktura poruch chování: disociální chování (mírné odchylky od normy), asociální chování (závažnější odchylky, které ale stále nejsou přestupky), antisociální chování (jednání nebezpečné pro společnost, jedná se o porušení právních či společenských norem) (www.rozumacit.cz).

3. Delikvence

Páchání deliktů (přečin, poklesek, porušení práva), trestná činnost. Jedná se o mírnější porušení právních nebo morálních norem zejména dětmi a dospívajícími. Pro závažnější přestupky a trestné

činy dospělých osob se používá termín kriminalita. Juvenilní delikvence je zastřešující pojem pro přestupky dětí ve věku 16-18 let, které měly za následek, že se mladistvý dostal k soudnímu řízení (www.rozumacit.cz).

4. Reedukace

Jde o využití metod speciální pedagogiky při úpravě narušených funkcí člověka (www.rozumacit.cz).

5. Resocializace

Proces vedoucí k znovuvvedení do společnosti a znovuzakotvení v ní. Hartlův psychologický slovník pojem resocializace chápe jako opětovnou socializaci člověka propuštěného z dlouhodobé ústavní, vězeňské a jiné péče (www.rozumacit.cz).

1. 6. Resorty a úřady, které zajišťují v ČR péči o ohrožené děti a rodiny

1.6. 1 Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo práce a sociálních věcí je ústředním orgánem v oblasti péče o rodinu a děti, sociální péče a péče o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc. Do jeho kompetence spadá jako samostatná oblast sociálně-právní ochrana dětí. Ministerstvo v jejím rámci zajišťuje koncepční, metodickou, organizační a kontrolní činnost. Organizuje v součinnosti s krajskými úřady náhradní rodinnou péči, zřizuje a spravuje ústavy a zařízení sociální péče, vykonává dozor nad poskytováním sociálních služeb. Vydává pověření k výkonu sociálně-právní ochrany nestátním subjektům. Řídí Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí a zpracovává programy na ochranu dítěte před vnějšími škodlivými vlivy, proti domácímu násilí a před týráním, zneužíváním a zanedbáváním ([www. rozumacit.cz](http://www.rozumacit.cz)).

1.6. 2 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je ústředním orgánem pro předškolní a školská zařízení, základní, střední a vysoké školy a školy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Zodpovídá za vzdělávání a tělesný rozvoj populace a má stěžejní podíl v primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Preventivní akce jsou realizovány v rámci podpůrných programů pro rizikové skupiny a pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Podporuje volnočasové aktivity určené nejširším vrstvám dětí a mládeže a programy včasné intervence. Metodicky řídí systém školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a střediska výchovné péče a nad jejich fungováním provádí dozor. Dále svými programy podporuje integraci příslušníků národnostních menšin a zabezpečuje školní docházku dětí cizinců a azylantů ([www. rozumacit.cz](http://www.rozumacit.cz)).

1.6.3 Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví je mimo jiné ústředním orgánem pro zdravotní péči, ochranu veřejného zdraví, zdravotnická zařízení a zvláštní zdravotnická zařízení (dětské odborné a lázeňské léčebny, ozdravovny, psychiatrické léčebny pro děti a dětská oddělení, stacionáře pro děti a další dětská zařízení), která metodicky vede ([www. rozumacit.cz](http://www.rozumacit.cz)).

1.6. 4 Ministerstvo vnitra

Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem pro ochranu veřejného pořádku a bezpečnosti a působí také v oblasti odhalování, vyšetřování a objasňování trestné činnosti dětí a mládeže a trestné činnosti páchané na dětech a mládeži. Zaměřuje se na koncepční a metodickou činnost v oblasti prevence trestné činnosti dětí a mládeže a na vytváření informačních systémů v oblasti prevence kriminality. Navrhuje systémová a organizační opatření v oblasti péče o delikventní mládež a také se věnuje problematice domácího násilí. Podílí se na činnosti mezirezortní pracovní skupiny, jejímž cílem je vytvořit právní rámec a metodické postupy pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí.

Navrhuje sociálně preventivní a intervenční opatření v oblasti kriminality. V současné době rozvíjí např. Systém včasné intervence ([www. rozumacit.cz](http://www.rozumacit.cz)).

1.6. 5 Ministerstvo spravedlnosti

Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem pro soudnictví, státní zastupitelství a vězeňství, pro probaci a mediaci. Zastupuje Českou republiku při vyřizování stížností na porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Činnost ministerstva se dotýká zacházení s mladistvým delikventy v oblasti legislativní i výkonné, při vytváření podmínek pro aplikaci alternativních trestů a v oblasti resocializačního působení vězeňství. Působí v oblasti soudnictví ve věcech mládeže tj. u osob mladších 18 let, které spáchají takový čin, který by byl u dospělé osoby považován za trestný.

Zabývá se také ochranou dětí a připravuje důležité právní předpisy v oblastech hmotného a procesního občanského práva, trestního práva a dalších.

1.6.6 Veřejný ochránce práv (ombudsman)

Veřejný ochránce práv pomáhá zajišťovat ochranu práv a oprávněných zájmů v oblastech, kde se občan střetává s úřady státní správy, kde je jednání úřadů a orgánů v rozporu s právem nebo v případě jejich nečinnosti. Přispívá tak k ochraně základních práv a svobod. V některých případech působí mezi zúčastněnými stranami v klasické pozici mediátora. Do působnosti ombudsmana patří celá oblast týkající se výkonu sociálně právní ochrany dětí. Veškerou tuto činnost má právo šetřit. (www.rozumacit.cz)

1.6.7 Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Jedná se o orgán s celostátní působností a zajišťuje ochranu práv a zájmů dítěte ve vztahu k cizině. Vykonává funkci opatrovníka dítěte a spolupracuje se státními orgány nebo jinými organizacemi cizího státu, pokud jsou pověřeny ve svém státě k činnostem sociálně právní ochrany dětí. Pomáhá pátrat po rodičích dítěte, pokud rodiče nebo jeden z nich žijí v cizině. Pomáhá zjišťovat majetkové a výdělkové poměry pro stanovení výživného a zprostředkovává podávání návrhů směřujících k zabezpečení plnění vyživovací povinnosti a to zejména návrhů na úpravu vyživovací povinnosti, výchovy a určení otcovství. Pro účely osvojení v cizině zjišťuje, v jakém sociálním prostředí a v jakých rodinných poměrech dítě žije a dává souhlas k osvojení dítěte v cizině. (www.rozumacit.cz)

1.6.8 Krajský úřad Jihočeského kraje

Krajský úřad poskytuje odbornou a metodickou pomoc v těchto oblastech: sociální služby, sociální péče, státní sociální podpora, pomoc v hmotné nouzi, sociálně právní ochrana dětí a mladistvých, sociálně právní ochrana dětí a mladistvých s poruchami chování nebo páchajících trestnou činností. Rozhoduje o registraci poskytovatelů sociálních služeb a vede registr těchto poskytovatelů na území kraje. Zabezpečuje plnění funkce zřizovatele

zdravotnických a školských příspěvkových organizací a organizací, které poskytují sociální služby. Vede rejstřík školských a zdravotnických zařízení na území kraje. Vytváří podmínky pro zřizování zařízení sociálně právní ochrany dětí a rozhoduje o udělení pověření k výkonu této ochrany.

V součinnosti s obecními úřady obcí s rozšířenou působností a MPSV organizuje náhradní rodinnou péči, zajišťuje zprostředkování náhradní rodinné péče, posuzuje žadatele o osvojení a svěření dítěte do pěstounské péče a rozhoduje o jejich zařazení do evidence žadatelů. Dále zajišťuje dostupnost informací a je oprávněn ke kontrole a prošetření postupů a rozhodnutí obcí s rozšířenou působností. (www.rozumacit.cz)

1.6.9 Obecní úřady s rozšířenou působností

Tyto obecní úřady jsou pověřeny výkonem sociálně právní ochrany dětí. Zastupují zájmy nezletilých, zajišťují výkon opatrovnictví nezletilých, zabezpečují výkon funkce kurátora pro mládež, provádí místní šetření a oznamují soudům a jiným státním orgánům rozhodné skutečnosti v oblasti sociálně právní ochrany dětí, zajišťují sociálně právní poradenství a zprostředkování odborné pomoci, sledují výkon ústavní a ochranné výchovy, podporují sanaci rodin, ve kterých byla dítěti nařízena ústavní výchova, a v neposlední řadě také zajišťují náhradní rodinnou péči.

Dále mají ve své působnosti zajištění sociální prevence. Zaměřující se na řešení výchovných problémů osob mladistvých, podílejí se na realizaci nápravných opatření u dětí a mladistvých, kteří spáchali přestupek proti zákonu nebo čin jinak trestný. U osob mladších patnácti let zajišťují pedagogicko-psychologickou pomoc v kooperaci se vzdělávacími institucemi a součinnosti se soudy při nařízení ústavní výchovy. Provádějí sociální práci s mladistvými osobami ohroženými sociálním vyloučením a koordinují poskytování sociálních služeb těmto osobám. Poskytují pomoc osobám v hmotné nouzi a rozhodují o poskytování dávek hmotné nouze.

Dále plní úkoly na úseku protidrogové problematiky a poskytují poradenství příslušníkům národnostních menšin. Zabezpečují činnost dle zákona o sociálních službách, která také zahrnuje koordinaci poskytování sociálních služeb a odborného sociálního poradenství. Dále zajišťují dostupnost informací o možnostech a způsobu poskytování sociálních služeb a rozhodují o poskytnutí příspěvku na služby dle zákona o sociálních

službách. Zjišťují potřeby poskytování sociálních služeb na území obce a podílí se na zpracování komunitního (střednědobého) plánu sociálních služeb (www.rozumacit.cz)

Poskytují pomoc zdravotně postiženým občanům a rozhodují o poskytování dávek pro zdravotně postižené a zabezpečují agendu průkazek mimořádných výhod. (www.rozumacit.cz)

Mezi města s rozšířenou působností patří v Jihočeském kraji tato města: Blatná, České Budějovice, Český Krumlov, Dačice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Soběslav, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk, Bosňany (www.risy.cz).

Na obci s rozšířenou působností jsou zřizovány na odborech sociálně právní ochrany dětí jsou zřizovány Komise pro sociálně právní ochranu dětí. Úkolem komise je koordinovat výkon sociálně právní ochrany dětí na území obce s rozšířenou působností, navrhopat a posuzovat sociálně preventivní programy či posuzovat jednotlivé případy a vydávat k nim stanoviska. (www.rozumacit.cz)

1. 7. Organizace a zařízení pověřené výkonem sociálně právní ochrany dětí

Sociálně právní ochranu dětí mohou vykonávat také pověřené osoby a to na základě pověření s předem určeným rozsahem. Pověřené osoby jsou zejména nestátní neziskové organizace, které mohou poskytovat především preventivní a poradenskou činnost.

Mezi pověřené osoby patří např. organizace, které jsou pověřeny vyhledáváním dětí, na které se sociálně právní ochrana zaměřuje, organizace zabývající se pomocí rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů, souvisejících s péčí o dítě, organizace zabývající se činnostmi zaměřenou na ochranu dětí před škodlivými vlivy, zajišťováním přípravy fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny a nebo zřizováním výchovně rekreačních táborů pro děti.

Jedná se o:

- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- zařízení odborného poradenství pro péči o děti
- zařízení sociálně výchovné činnosti
- zařízení pro výkon pěstounské péče (www.rozumacit.cz)

Organizace a zařízení pověřené výkonem sociálně právní ochrany dětí v Jihočeském kraji:

Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji České Budějovice
Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže České Budějovice
Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích - Ústav zdravotně sociální práce
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Jirolo České Budějovice
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež V.I.P. České Budějovice
Dětský domov, Základní škola, Školní jídelna a Školní družina, Školní, Volyně
Zařízení odborného poradenství pro péči o děti Jindřichův Hradec
Zařízení sociálně-výchovné činnosti Jindřichův Hradec
Město Jindřichův Hradec
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Depo Kaplice
Farní charita Veselíčko Domov sv. Alžběty pro matku a dítě Veselíčko u Milevska
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež SÍŤ Staré Město pod Landštejnem
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež – Centrum volného času Céčko – Prachatice
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež COOLna Prachatice
Charitní domov sv. Dominika Savia pro matky s dětmi Prachatice
Dětské centrum Jihočeského kraje, o.p.s. Strakonice
Komunitní centrum pro děti a mládež Cheiron T Tábor
Domeček, středisko pro volný čas a integraci DM CČSH Trhové Sviny
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bongo Týn nad Vltavou

Z výše uvedených zařízení poskytují volnočasové aktivity tyto zařízení:

Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity České Budějovice – Ústav zdravotně sociální práce
Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže České Budějovice
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Jirolo České Budějovice
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež V.I.P. České Budějovice
Komunitní centrum pro děti a mládež Cheiron T Tábor
Domeček, středisko pro volný čas a integraci DM CČSH Trhové Sviny
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bongo Týn nad Vltavou
(www.kraj-jihocesky.cz)

Dále se volnočasovými aktivitami zabývají organizace, které nevykonávají SPOD např. Junák, Myslivecký spolek či Sokol.

1.8. Volnočasové aktivity

Volný čas je pojmem značně rozsáhlým a existuje řada definic. Například Hofbauer (2004) tvrdí, že volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem, jež vyplývají ze sociálních rolí, zvláště z dělby a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se volný čas definuje jako, čas, který zbude po splnění všech povinností. Hovoříme o tzv. zbytkové reziduální teorii volného času.

Horst W. Opaschowski (německý pedagog volného času) funkce volného času vymezil jako:

- rekreaci – zotavení a uvolnění,
- kompenzaci – odstranění zklamání a frustrací,
- výchovu a vzdělávání - učení o svobodě a svobodě sociálního učení,
- kontempace- hledání duchovního smyslu života a jeho výstavba,
- .-participaci – podílení se, účast na vývoji společnosti,
- integraci – stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organismů,
- enkulturaci – kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím sportu, umění, technických a dalších činností (in Hofbauer, 2004).

Němec (2002) definuje volný čas jako čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu a odpočinek, které obnovují a rozvíjí jeho tělesné a duševní schopnosti. Popřípadě i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe popř. pro druhé ze svého vnitřního přesvědčení. Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují např.: odpočinek, zábava, vzdělávání, zájmová činnost či dobrovolně společensky prospěšná činnost. Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti nemají dost zkušeností a poznatků na to, aby se správně orientovaly v různých oblastech zájmové činnosti, potřebují citlivé a nenásilné vedení a vhodně motivovanou pestrou nabídku činností, z nichž si dobrovolně vyberou.

Pávková (2002) dělí volný čas na dvě oblasti:

1. Bezprostřední naplňování volného času smysluplnými aktivitami rekreačními, i výchovně – vzdělávacími – tedy výchova ve volném čase,

2. Výchova k volnému času, která jedince seznámí s množstvím zájmových aktivit. Poskytne mu základní orientaci a pomůžeme na základě vlastních zkušeností v různých oborech najít oblast zájmové činnosti, která mu dá uspokojení a seberealizaci.

Průcha, Mareš, Walterová (2009) definují pojem „aktivita“ jako činnost zejména živých bytostí. Z psychologického hlediska se jedná o čin, kdy subjekt sleduje určitý cíl a pro jeho dosažení vynakládá volní úsilí a celý tento děj je ovlivňován sociálním kontextem. V pedagogice je tímto pojmem označována určitá činnost, při níž musí člověk projevit vyšší úroveň samostatnosti, iniciativy, musí postupovat s větším úsilím a energičností, být efektivnější například řešení matematické úlohy žákem. Opakem nižší úrovně aktivity je nečinné přihlížení učitelovu řešení matematické úlohy na tabuli.

1.8.1 Volnočasové aktivity pro děti, mládež a rodinu

Stávající nabídka služeb nabízí dětem, mládeži a rodinám aktivity směřující k navazování vztahů, rozvíjení jejich osobnosti a účelnému trávení volného času. Vytváří prostor pro přirozené navázání spolupráce s dítětem v případě, že má obtíže a ocitne se v nouzi nebo se dlouhodobě potýká s vážnými problémy. Nabízí volnočasové aktivity, poradenství a aktivity preventivního charakteru.

Volnočasovým aktivitám pro děti a mládež se v Jihočeském kraji věnují např.:

- Domy dětí a mládeže
- Střediska volného času
- Kluby pro mládež
- Salesiánská střediska mládeže

Volnočasové aktivity nabízejí také tradiční spolky jako jsou Sokol, Skaut, Junák, různé sportovní kluby, církevní organizace aj. (www.icm.cz).

1.8.2. Kdo může nabízet volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity může nabízet fyzická osoba, právnická osoba, firma tedy školy a školská zařízení. Dále se na volnočasové aktivity zaměřuje Středisko volného času, Kluby pro mládež, nízkoprahová zařízení či Salesiánská středisko mládeže, o. p. s. Volnočasové aktivity mohou nabízet i mateřské či základní školy, pokud je mají zakotveny ve zřizovací listině školy například různé jazykové, pohybové či výtvarné kroužky.

1.8.2.1 Školy a školská zařízení

Nedílnou součástí kvalitní nabídky volnočasových aktivit u ohrožených dětí je výchova mimo vyučování – zájmové vzdělávání. Dle vyhlášky 74/2005 ze dne 9. února 2005, o zájmovém vzdělávání rozdělujeme školská zařízení pro zájmové vzdělávání na středisko volného času, školní klub, školní družinu. (www.msmt.cz)

1. Středisko volného času

„(1) Činnost střediska se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání.

(2) Středisko může poskytovat metodickou, odbornou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání, případně školám a školským zařízením.

(3) Středisko má tyto typy:

a) dům dětí a mládeže, který uskutečňuje činnost ve více oblastech zájmového vzdělávání,

b) stanice zájmových činností zaměřená na jednu oblast zájmového vzdělávání.

(4) Středisko zpravidla vykonává činnost po celý školní rok, a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování.“ (www.msmt.cz)

2. Klub

„(1) Klub poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol

(2) Klub vykonává činnost ve dnech školního vyučování. Klub může vykonávat činnost i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování, a to včetně školních prázdnin.“

Účastníci činnosti klubu:

„(1) Činnost klubu je určena přednostně pro žáky druhého stupně základní školy, žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře

(2) Účastníkem může být i žák prvního stupně základní školy, který není přijat k pravidelné denní docházce do družiny.“ (www.msmt.cz)

3. Školní družina

- „(1) Družina poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol.
(2) Družina vykonává činnost ve dnech školního vyučování a o školních prázdninách. Po projednání se zřizovatelem může ředitel přerušit činnost družiny v době školních prázdnin.
(3) Družina může vykonávat činnost pro účastníky, nebo účastníky a jejich zákonné zástupce, i ve dnech pracovního volna.
(4) Družina organizuje zájmové vzdělávání především pro účastníky přihlášené k pravidelné denní docházce.“ (www.msmt.cz)

Účastníci činnosti školní družiny

- „(1) Činnost družiny je určena přednostně pro žáky prvního stupně základní školy.
(2) K pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci druhého stupně základní školy, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, pokud nejsou přijati k činnosti klubu.“
(www.msmt.cz)

1.8.2.2 Nestátní neziskové organizace

Nestátní neziskové organizace jsou charakterizovány jako organizace, které nevytvářejí zisk k přerozdělení mezi své vlastníky, správce, nebo zakladatele; zisk sice mohou vytvořit, ale musí ho zase vložit zpět k rozvoji organizace a plnění jejich cílů.

K základním typům nestátních neziskových organizací patří:

- občanská sdružení
- nadace a nadační fondy
- obecně prospěšné společnosti
- církevní právnické osoby (www.neziskovky.cz)

Nestátní neziskové organizace jsou všude tam, kde se lidé chtějí soukromě angažovat a nahradit tak neexistující, nebo nedostatečně fungující státní instituce. Neziskové organizace tak zalesňují naše hory, organizují zájmové aktivity pro děti v jejich volném čase, pomáhají jako asistenční služba dětem s postižením ve školách, organizují humanitární pomoc v případě živelných katastrof u nás i v zahraničí apod. (www.neziskovky.cz)

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) rozděluje ve svých *Programech státní podpory práce s dětmi a mládeží pro NNO pro léta 2011 až 2015* NNO takto:

NNO dětí a mládeže jsou ty, které mají ve svých stanovách zakotveno, že jsou sdruženími dětí a mládeže, příp., že sdružují děti a mládež a jako svoji rozhodující činnost mají práci s touto věkovou skupinou. Zároveň musí být splněna podmínka, že počet členů do 26 let tvoří nejméně 70 % členské základny NNO a členové NNO platí pravidelné členské příspěvky;

NNO pracující s dětmi a mládeží jsou ty, které mají ve svých stanovách zakotveno, že jednou z jejich činností je práce s dětmi a mládeží;

NNO s celostátní působností jsou ty, které mají nejméně 1000 členů a jejich základní články mají sídlo nejméně v 10 krajích a v těchto krajích s dětmi a mládeží dlouhodobě/celoročně pracují. Tuto skutečnost musí ústřední orgán této NNO na požádání MŠMT doložit svoji evidencí;

NNO s nadregionální působností jsou ty, které mají nejméně ve 3 krajích vždy minimálně 5 základních článků a sdružují nejméně 300 členů. Tuto skutečnost musí ústřední orgán této NNO na požádání MŠMT doložit svoji evidencí;

NNO s regionální působností jsou ty, které mají nejméně 100 členů a jejichž základní články působí v jednom nebo dvou krajích;

NNO s místní působností jsou ty, které tvoří jedna organizace v rámci obce či několik jejich základních článků v rámci kraje (www.msmt.cz)

1.8.2.3 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují celou řadu služeb dětem ve věku od 6 do 26 let věku a to zejména dětem ohroženým společensky nežádoucími jevy. Nabízejí otevřený prostor dětem a mládeži pro trávení volného času, případně nabízí pomoc dětem v nepříznivých životních situacích nebo dětem ohroženým společensky nežádoucími jevy.

Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života, předcházet nebo snižovat sociální i zdravotní rizika související se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v sociálním prostředí a vytvářet podmínky k vyřešení jejich nepříznivé sociální situace. Ve své činnosti nabízí také terénní programy, programy primární prevence, případně programy na

podporu rozvoje a podporu školní přípravy dětí ze sociálně ohrožených rodin (www.rozumacit).

Seznam nízkoprahových zařízení v Jihočeském kraji:

Centrum pro pomoc dětem a mládeži Český Krumlov

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Céčko Prachatice

Cheiron T Tábor, o. p. s. - Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Občanské sdružení PREVENT České Budějovice

Komunitní centrum Naděje Písek

Městská charita České Budějovice – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Srdíčko - Jirolo

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bongo Týn nad Vltavou

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Depo Kaplice

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež V.I.P. České Budějovice

Velryba – nízkoprahový klub pro mládež Písek

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež COOLna Prachatice (www.nidm.cz)

1.8.2.4 Dobrovolnictví a dobrovolnické programy, dobrovolnická služba

Mezi významnými poskytovateli volnočasových aktivit patří i dobrovolnictví a dobrovolnické programy. Dobrovolnictví respektive dobrovolnická služba je podle Hodače (2009) upravena zákonem č. 198/2002 o dobrovolnické službě. V zákoně o dobrovolnické službě je upraven především vztah mezi dobrovolníkem a tzv. vysílající organizace. Tímto vztahem se liší dobrovolnická služba od dobrovolnictví.

Vysílající organizace je nestátní nezisková organizace (občanské sdružení, obecně prospěšná společnost, církev, církevní právnická osoba), se sídlem na území České republiky, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje pro výkon dobrovolnické služby a uzavírá s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby

Dobrovolnická služba se vztahuje na státem „podporované“ dobrovolnictví, při kterém je dobrovolník více chráněn a má několik výhod (například státem hrazené sociální pojištění).

Typy dobrovolnictví

Podle Hodače (2009) existuje několik podob dobrovolnictví. Nejblíží vám asi bude pomoc v okruhu rodiny, příbuzných, sousedů a kamarádů, mám na mysli různé hlídání sourozenců či vymalování bytu někomu ze svých známých) tento typ se nazývá *občanská (sousedská) výpomoc*.

Při hledání dobrovolných aktivit narazíte na organizace, které vznikly za účelem pomáhat druhým lidem. K těmto organizacím patří hlavně nestátní neziskové organizace. Pokud v nestátních neziskových organizacích budete pracovat jako dobrovolník, potom se jedná o *dobrovolnictví veřejné*.

Můžete ale také dobrovolně působit ve spolku, jehož jste členem a prospívat tak i ostatním členům a i sobě. Typ tohoto dobrovolnictví je označován jako *dobrovolnictví vzájemně prospěšné*.

Posledním způsobem jak můžete pracovat jako dobrovolník je, podle Hodače (2009) již výše zmiňovaná *dobrovolnická služba*.

Oblasti dobrovolnictví

Oblasti, ve kterých lze v České republice pomáhat je podle Hodače (2009) mnoho. Shrnujím je do několika celků. Můžete svou dobrovolnickou činnost vykonávat v *oblasti volného času, vzdělávání a sportu*, ve které lze pomáhat v různých pohybově zaměřených oblastech a v níž najdete uplatnění jako vedoucí kroužků, dětského oddílu, při doučování anebo jako vedoucí na letních táborech.

Jednou z nejdůležitějších oblastí *dobrovolnictví v sociální oblasti* ve smyslu pomoci osobám se zdravotním postižením, lidem závislých na drogách, dětem z dětských domovů či jinak sociálně znevýhodněným. apod.

Nedílnou součástí dobrovolnictví je *oblast humanitární pomoci*, například pomoc při záplavách nebo jiných živelných katastrofách a *oblast pomoci při ochraně lidských práv* uprchlíků, obětí trestných činů či jiných znevýhodněných skupin., případně jednotlivců, ale také běžných občanů.

Dobrovolníky potřebuje také *kulturní oblast* například při pomoci, obnově a rekonstrukci hradů, zámků nebo kostela, můžete také pořádat kulturní festivaly či jiné kulturní nebo společné akce.

Pokud Vás baví obnovovat les, nebo pečovat o čistotu města je, dle Hodače (2009) vhodná *ekologická oblast dobrovolnictví*

Dobrovolnické programy

V oblasti volného času a prevence s dětmi a mládeží, je rozvíjena řada dobrovolnických programů.

Dobrovolníci se věnují dětem, případně rodinám za účelem pomoci, prevence sociálně patologických jevů, účelně stráveného volného času aj. Organizace se specializují na práci s dobrovolníky v určité tématické oblasti např. sociální, zdravotní, kulturní či jiné. V ČR také existují tzv. dobrovolnická centra, jejichž cílem je metodická podpora organizací spolupracujících s dobrovolníky a zajišťování propagace dobrovolnictví (www.rozumacit.cz).

V oblasti dobrovolnictví působí v Jihočeské kraji tyto organizace:

Dobrovolnické centrum Diecézní charity, České Budějovice - pořádá semináře, výcviky, dobrovolníci v sociálních a zdravotnických zařízeních Charity, Dobrovolnický program Mějme rádi naše děti, propagace dobrovolnické činnosti a myšlenky dobrovolnictví

Ústav zdravotně sociální práce Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta – pořádá semináře, výcviky, databáze, Program Pět P¹, dobrovolníci v nemocnicích, dobrovolnictví ve školách, program Canisterapie

Fakulta managementu VŠE, Jindřichův Hradec - prostřednictvím občanského sdružení Okna uskutečňuje Program Pět P,

INKANO, Písek - pořádá semináře, výcviky, databáze, dobrovolníci v nemocnicích, Evropská dobrovolná služba.

Dobrovolnické centrum Farní charity, Tábor - uskutečňuje program Senior, dobrovolníci v nemocnici, dobrovolnictví nezaměstnaných, semináře, výcviky, databáze,

Dobrovolnické centrum ADRA, České Budějovice - pořádá semináře, výcviky dobrovolníků, dobrovolníci pomáhají seniorům, zdravotně postiženým osobám, osamělým a nemocným nebo sociálně znevýhodněným dětem. Docházejí za nimi do nemocnic, dětských domovů, ústavů sociální péče, azylových domů a domovů pro seniory a věnují svůj čas potřebným klientům těchto zařízení. dobrovolnická soutěž Dobrovolnictví kamerou (www.adra.cz),

Dobrovolnické centrum Český Krumlov - zprostředkování dobrovolnictví, školení, supervize, pojištění (www.hest.cz)

¹ Pět P (Pomoc, Přátelství, Podpora, Péče a Prevence) je dobrovolnický program určený dětem ve věku 6-15 let, které to mají jakýmkoliv způsobem v životě složitější než jejich vrstevníci, např. pocházejí z problematického rodinného zázemí, těžko se zařazují do kolektivu, děti se specifickými poruchami učení nebo chování, atd. Je zaměřen na řešení sociálních a komunikačních obtíží dětí a funguje na principu přátelského vztahu dítěte s dospělým dobrovolníkem. (www.zsf.jcu.cz)

2. CÍL PRÁCE

Zmapovat nabídku aktivit pro ohrožené děti v Českých Budějovicích a v Táboře.

3. METODIKA

Výzkum bude probíhat kvalitativním způsobem, metodu dotazování, technika polostandardizovaného rozhovoru.

Hendl (2005) uvádí, že kvalitativní výzkum nám přináší podrobné informace o zkoumaném fenoménu, které však nelze generalizovat na populaci. Kvalitativní výzkum je vhodné použít zejména tehdy, když nemáme dostatečnou znalost o problému, který studujeme a potřebujeme dané situaci porozumět. Představuje ideální nástroj pro vytváření teorie, která není dělána od stolu bez kontaktu s popisovanými fenomény, ale naopak je pevně zakotvena v sebraných datech. Kvantitativní i kvalitativní přístupy jsou navzájem ideálně komplementární. Společně s Hendlem můžeme bez obav použít metaforu komplementarity obou přístupů dle Lincolna a Guby: „Jestliže má rybář k dispozici několik sítí a v každé z nich je několik velkých děr, pak je lepší, když rybář poškozené sítě navzájem překryje a použije tak jednu síť, kterou získá lepší úlovek než použitím jednotlivých sítí odděleně.

Polostandardizovaný rozhovor znamená rozhovor s návodem (předem připravenými otázkami), případně problémově zaměřený rozhovor s expertem, který se ve zkoumaném tématu orientuje. Tazatelé nezajímá tolik osobnost respondenta, zajímají nás hlavně jeho postoje odborníka, který zastupuje oborové nebo tématické vědění.

Při polostandardizovaném rozhovoru shromažďujeme data na předem dané téma. Struktura rozhovoru má obvykle podobu okruhů témat nebo šířeji formulovaných otázek, které směřují k poznání problému. Je to flexibilní výzkumná metoda, lze při ní totiž reagovat na nečekané, nebo zajímavé skutečnosti a pokládat doplňující otázky. Rozhovor je strukturovaný a lze ho snadněji analyzovat. rozhovor se obvykle nahrává na nahrávací médium. (informovaný souhlas respondenta s touto okolností je nutný) (www.csvs.cz)

3.1. Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor bude tvořen nestátními neziskovými organizacemi pracující s dětmi a mládeží, dalšími institucemi působícími v oblasti volnočasových aktivit pro děti.

Výzkum bude probíhat v organizacích, které poskytují volnočasové aktivity ohroženým dětem v Českých Budějovicích a v Táboře. Města byla vybrána záměrně, jelikož jsou to dvě největší v Jihočeském kraji.

Autor oslovil celkem 8 organizací, z nichž 7 se do výzkumu zapojilo. V Českých Budějovicích se do výzkumu pro účely této bakalářské práce zapojily organizace: Dům dětí a mládeže České Budějovice (dále jen DDM ČB, viz foto č 1.), Salesiánské středisko mládeže – Dům dětí a mládeže (dále jen SASM ČB, viz foto č.5), Městská charita České Budějovice – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Srdíčko - Jirolo, Středisko výchovné péče České Budějovice (SVP ČB, viz foto č. 3) zřizovaný Dětským diagnostickým ústavem, dětským domovem se školou, střediskem výchovné péče, základní školou a školní jídelnou Homole. V Táboře se výzkumu zúčastnily organizace: Dům dětí a mládeže Tábor (dále jen DDM TA, viz foto č. 1), KIWANIS Tábor, Cheiron T, o.p.s. - Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (viz foto č. 2). Výzkumu se nezúčastnilo z časových důvodů sdružení Comunio Tábor – Starokatolická církev v ČR.

4. VÝSLEDKY

Otázka č. 1 Jaké aktivity nabízí Vaše zařízení?

Tabulka č. 1

Aktivity	Typ kroužku	Organizace nabízející tyto kroužky
Umělecké	Hra na kytaru	DDM ČB DDM TA SASM ČB Cheiron T
	Hra na flétnu	DDM ČB DDM TA SASM ČB
	Výtvarný kroužek*	Všechny zkoumané organizace
	Kroužek keramiky	DDM TA SVP ČB
Sportovní	Stolní tenis	DDM ČB, DDM TA, Jirolo, Cheiron T
	Florbal	DDM ČB, DDM TA, SASM ČB, Cheiron T
	Míčové aktivity	DDM ČB, DDM TA, Cheiron T
	Fotbal	KIWANIS Tábor Jirolo České Budějovice
	Volejbal	DDM ČB, DDM TA
Kroužek s výpočetní technikou		DDM ČB, DDM TA
Kroužek se zaměřením na zvířata		DDM ČB ve spolupráci se ZOO Hluboká nad Vltavou
Tábory		Pořádají je všechny organizace

Zdroj: Vlastní výzkum

*ukázky obrázků dětí výtvarného kroužku navštěvující DDM Tábor– viz příloha č. 3.

Dále některé organizace nabízejí například šachový, filmový kroužek (SASM ČB) či kuchařskou dílnu (Jirollo České Budějovice) Ohrožené děti se mohou účastnit i jazykových kroužků – anglický jazyk v SASM ČB. V nabídce volnočasových aktivit jsou i terapie – canisterapie (Středisko výchovné péče). Klienti se mohou v rámci volnočasových aktivit naučit i bojovým uměním – aikido (DDM ČB) šermu a paintbalu či airsoftu² (DDM TA), mohou se naučit i základům vaření v rámci kroužku „ Kuchařská dílna“ pořádané ízkoprahovým zařízením Jirollo České Budějovice.

Otázka č. 2: Kolik dětí navštěvuje aktivity, které jste popsal/a?

Tabulka č.: 2

Typ organizace	Počet dětí navštěvující aktivity za rok
DDM ČB	2000
DDM TA	1300
KIWANIS	60
Jirollo ČB	15
SASM ČB	300
Středisko výchovné péče	16
CheironT	40
Celkem	3434

Počet dětí je dán množstvím nabízených kroužků. Nejvíce dětí navštěvuje Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích a v Táboře.

² Airsoft – hra se zbraní, která má jako náboje plastové kuličky, paintbal - hra se zbraní, která má jako náboje plastové kuličky naplněné smývateľnou barvou.

Otázka č. 3: Věkové rozmezí Vašich klientů?

Tabulka č.: 3

Typ organizace	Věk dětí
DDM ČB	6 - 15 (26)
DDM TA	2- 26 let, 90% ve věku 7-18
KIWANIS	8 – 15
Jirolo	Fakultativní předškolní příprava 3 – 6 Klub – 6 – 26
SASM ČB	6 - 15
Středisko výchovné péče	7 – 16
Cheiron T	6 - (26)

Otázka č. 4: Platí se za tyto kroužky – uveďte částku – rozmezí. Pokud je dítě ze sociálně slabých poměrů, může mu být tento příspěvek prominut? Či má nějakou jinou možnost úlevy od příspěvku?

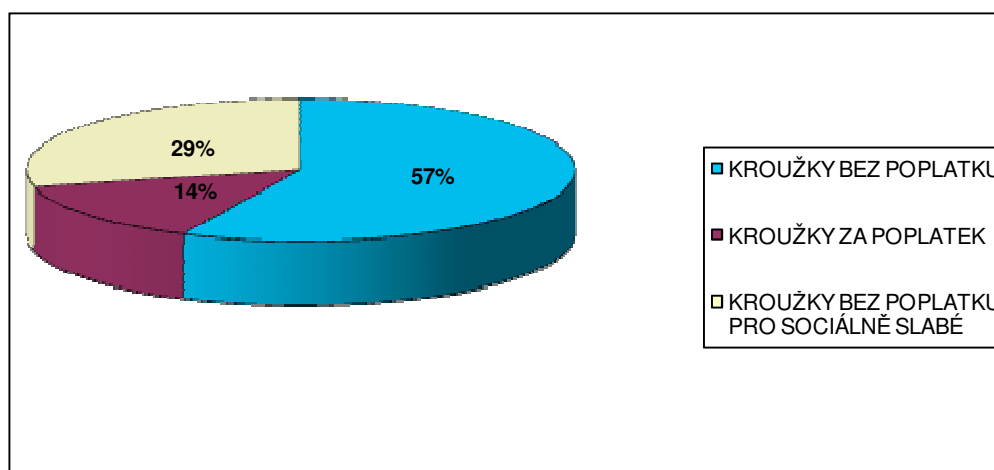
Tabulka č. 4: Výše příspěvku na kroužek

Název zařízení	Výše příspěvku
DDM ČB	V průměru 670 Kč
DDM TA	300 – 1300 Kč, v průměru 300 – 600 Kč
KIWANIS	Zdarma
SASM ČB	1000 Kč/ 1 kroužek/rok
Jieolo	Zdarma, tábor 100 Kč
Středisko výchovné péče	Zdarma
Cheiron	Zdarma

Tabulka č.5: Prominutí příspěvku

Název zařízení	Lze prominout příspěvek
DDM ČB	Ano
DDM TA	Ne
KIWANIS	Kroužky jsou zdarma
SASM ČB	Ano
Jieolo	Kroužky jsou zdarma
Středisko výchovné péče	Kroužky jsou zdarma
Cheiron	Kroužky jsou zdarma

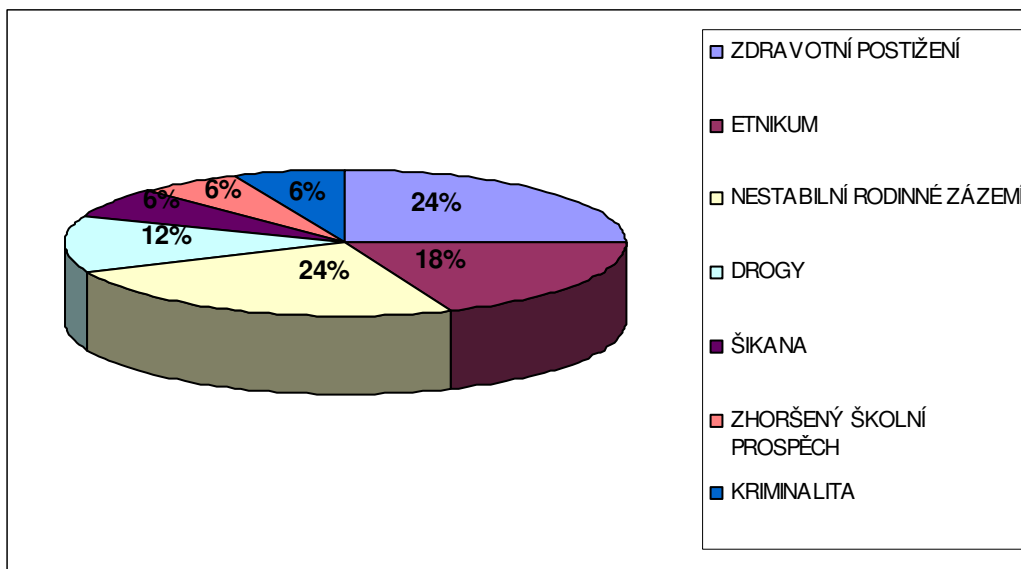
Graf č.1: Poplatky u kroužků

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 5: Čím jsou nejčastěji ohroženi klienti, kteří využívají Vaše aktivity?

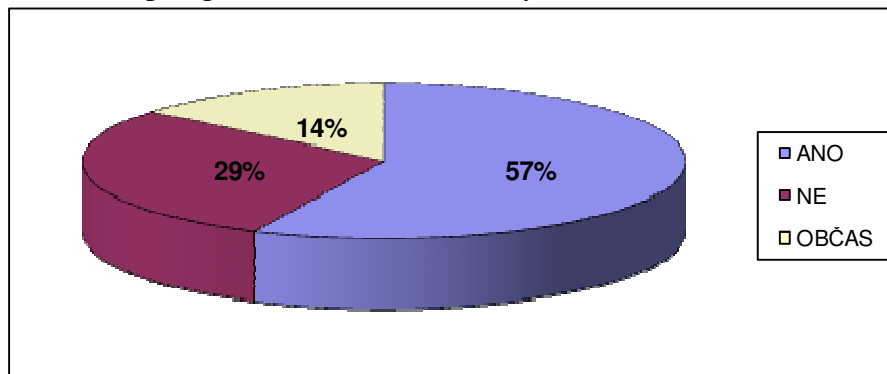
Graf č. 2 Druhy ohrožení klientů

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 6: Spolupracují s Vámi rodiny těchto ohrožených klientů? Jak.....

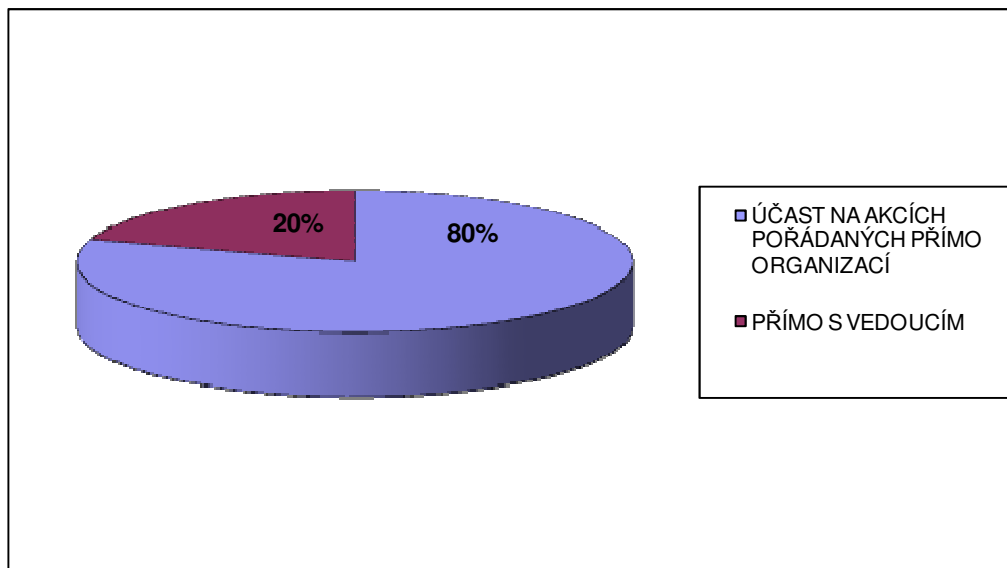
Graf č. 3: Spolupráce rodin s volnočasovými zařízeními

Zdroj: Vlastní výzkum

Jak spolupracují?

Graf č. 4: Druh spolupráce

Zdroj: Vlastní výzkum

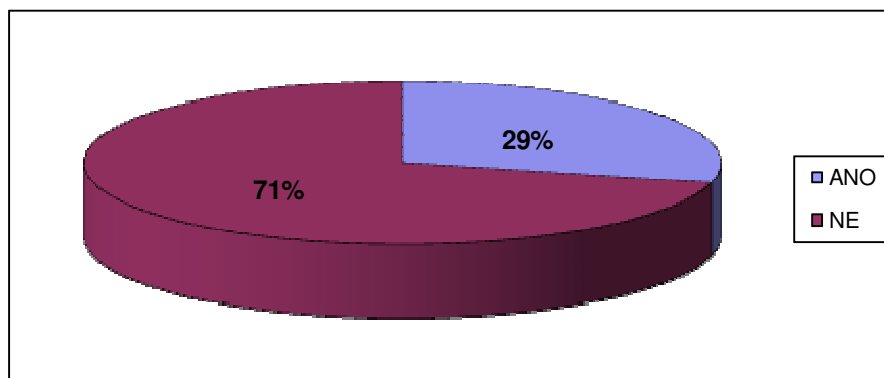
Otázka č. 7: Přemýšleli jste někdy nad tím, co by mohlo pomoci ohroženým dětem, aby měli možnost kvalitně trávit volný čas?

Pokud se respondenti zaměřují přímo na nabídku kroužků, tak odpovídají, že nabídka kroužků je dostačující. Další odpovědí bylo, že z kapacitních důvodů nemohou organizace otevřít další kroužky. Nabídku svých kroužků mohou rozšířit, až po získání nových prostor, ve kterých by se kroužky mohly uskutečňovat.

Druhá část respondentů odpověděla, že by bylo pro kvalitnější trávení volného času, více pracovat s rodinou. Namotivovat rodinu k tomu, aby trávila se svými dětmi více volného času, více se zajímala o jejich školní prospěch.

Otázka č. 8: Stalo se někdy, že by dítě, které považujeme pro účely této práce za ohrožené bylo v rámci kroužků nějakým způsobem šikanováno?

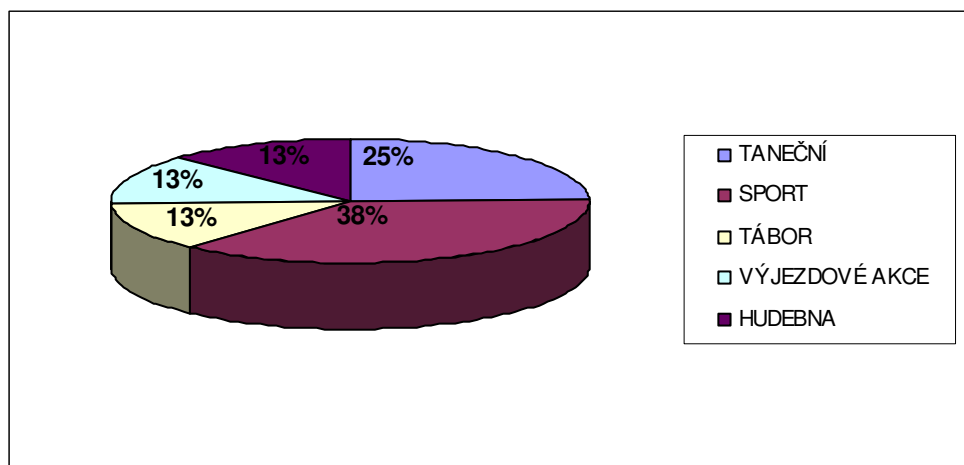
Graf č. 5: Výskyt šikany u dětí

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 9: Jaké aktivity tyto děti nejčastěji vyhledávají?

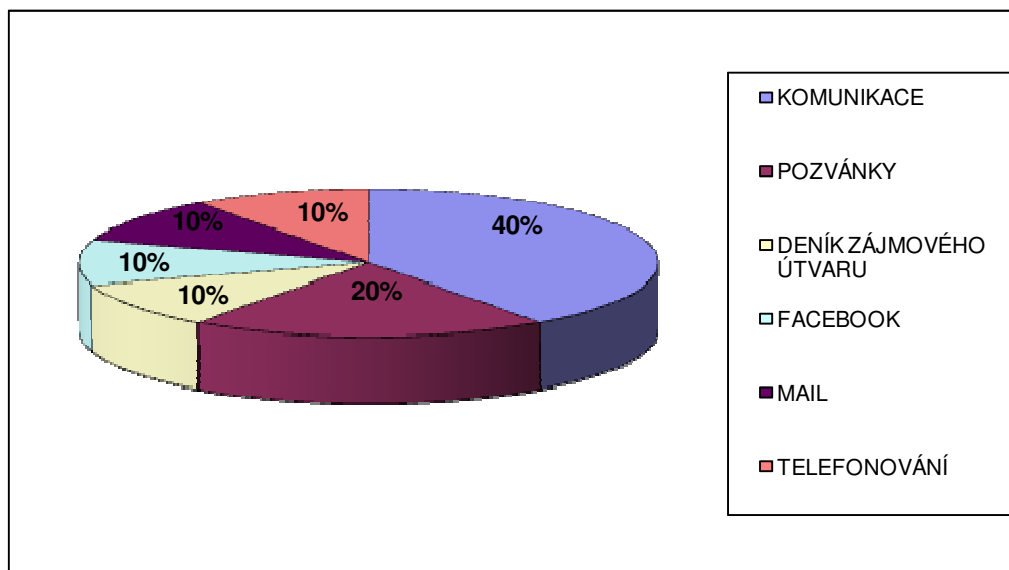
Graf č. 6: Volnočasové aktivity

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 10: Jak komunikujete s rodiči dětí?

Graf č. 7: Způsob komunikace

Zdroj: Vlastní výzkum

5. DISKUZE

Hlavní otázkou bylo zjistit nabídku volnočasových aktivit. Pojem volný čas respektive volný čas, jde definovat mnoha způsoby. Například Němec (2002) definuje volný čas jako čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu a odpočinek, které obnovují a rozvíjí jeho tělesné a duševní schopnosti. Popřípadě i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe popř. pro druhé ze svého vnitřního přesvědčení. Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují např.: odpočinek, zábava, vzdělávání, zájmová činnost či dobrovolně společensky prospěšná činnost. Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti nemají dost zkušeností a poznatků na to, aby se správně orientovaly v různých oblastech zájmové činnosti, potřebují citlivé a nenásilné vedení a vhodně motivovanou pestrou nabídku činností, z nichž si dobrovolně vyberou.

Hofbauer (2004) tvrdí, že volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem, jež vyplývají ze sociálních rolí, zvláště z dělby a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se volný čas definuje jako, čas, který zbude po splnění všech povinností. Hovoříme o tzv. zbytkové reziduální teorii volného času.

Průcha, Mareš, Walterová (2009) definují pojem „aktivita“ jako činnost zejména živých bytostí. Z psychologického hlediska se jedná o čin, kdy subjekt sleduje určitý cíl a pro jeho dosažení vynakládá volní úsilí a celý tento děj je ovlivňován sociálním kontextem. V pedagogice je tímto pojmem označována určitá činnost, při níž musí člověk projevit vyšší úroveň samostatnosti, iniciativy, musí postupovat s větším úsilím a energičností, být efektivnější například řešení matematické úlohy žákem. Opakem nižší úrovně aktivity je nečinné přihlížení učitelovu řešení matematické úlohy na tabuli.

Výzkum potvrdil, že je nabízena široká nabídka kroužků, které jsou založeny na určité dobrovolnosti a svobodě, protože si kroužek dítě vybírá do jisté míry samo, na základě svobodné volby. Samozřejmě dítě si může vybrat kroužek po konzultaci se svými rodiči a kamarády. Rodič také může při výběru kroužku se zajít podívat do zařízení, kde kroužek probíhá. Dětem se na daném kroužku musí líbit, je důležité, aby děti měly z kroužku radost.

Druhou hlavní otázkou bylo, čím jsou ohroženi klienti volnočasových zařízení a jaká je nabídka volnočasových aktivit pro tyto děti. Matoušek, Matoušková (2011) definují rizikovou mládež jako mládež se zvýšeným rizikem sociálního selhání tj. disponovaná k delikventnímu chování, drogové závislosti, alkoholismu, patologickému hráčství, k členství

v extremistických skupinách a v náboženských sektách. Autor ve svém výzkumu toto potvrzuje. Skutečně se drogy a etnikum objevily v odpovědích respondentů. Etnikum je zastoupeno v odpovědích vícekrát než drogy. Z výzkumu vyplývá, že lidé jiného etnika nemusejí své ohrožení sociálním vyloučením řešit závislostním chováním.

Z hlediska sociálně právní ochrany dětí jsou za ohrožené děti považovány například děti týrané, zneužívané a zanedbávané, děti, které se ocitly mimo vlastní rodinu, děti ohrožené sociálně patologickými jevy apod. Zákon o sociálně právní dětí definuje pojem sociálně právní ochrana dětí velice správně, jelikož výzkum jako celek ukazuje, že orožené děti mají přesně tyto ohrožení.

Dalším faktorem, kterým jsou děti ohroženi je nestabilní rodinné zázemí. Tento fakt se shoduje s tvrzeními uvedené v kapitole 1.3 Rodina a mimo rodinné skupiny. Nestabilní rodinné zázemí se v odpovědích respondentů objevily nejvíce krát.

Překvapivé je, že respondenti po nestabilním rodinném prostředí jako důvod ohrožení zdravotní postižení. Zdravotní postižení můžeme také brát jako jistý druh ohrožení, také brát jako jistý druh ohrožení, protože máme – li dítě se zdravotním postižením, je vyšší pravděpodobnost sociálního vyloučení. Práce se zabývá spíše etopedickým hlediskem ohrožení, než-li zdravotním rozměrem ohrožení u dětí.

Poplatky u kroužků lze prominout, nebo jsou úplně zdarma. Z výsledků je vidět ale jeden patrný rozpor to u Domu dětí a mládeže v Českých Budějovicích a Domova dětí a mládeže v Táboře. Respondent Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích uvedl, že poplatky lze prominout, kdežto respondent z Dům dětí a mládeže v Táboře uvedl, že již to nelze. Prominutí příspěvku prý šlo do konce roku 2011. Od 1. 1. 2012 vstoupily v platnost nové zákony související s tzv. sociální reformou, a proto již není možné příspěvek prominout. Podle současné vyhlášky totiž mohou o prominutí poplatků požádat rodiny, které pobírají sociální příplatek, jenž však byl od počátku tohoto roku zrušen. Platby nebo alespoň jejich část budou moci na základě návrhu prominout ředitelé škol žákům a studentům ze sociálně slabších rodin, které pobírají opakující se dávku v hmotné nouzi nebo jim náleží zvýšení příspěvku na péči (www.tyden.cz)

Autor se dále domnívá, že ceny kroužků jsou dostupné pro každého. Podle autora je přímo nezbytné, aby ceny kroužků byly úměrně nastavené k finančním možnostem dětí respektive jejich rodin. Kroužky jsou většinou bezplatné, nebo je lze prominout na základě potvrzení od státního úřadu. Tím je podle autora zajištěna dostupnost kroužků pro všechny děti, ze všech sociálních skupin.

Výsledky o placení kroužků potvrdil fakt bezplatnosti většiny nabízení kroužků. Bezplatnost kroužků je nutná, protože klienti často pocházejí ze sociálně slabších rodin, kteří mají finanční problémy.

Z výzkumu lze vypožorovat, že zájem rodičů o své děti ve volném čase je velký. Více než polovina oslovených organizací uvedla, že rodiče ohrožených dětí spolupracují na činnosti organizace. Buď přijdou přímo na akce pořádané samotnou organizací, nebo spolupracují přímo s vedoucím volnočasové aktivity. Šikana se ve většině oslovených organizací už nevyskytuje.

Jak vyplývá z výzkumu, mají ohrožené děti nejvíce rády sportovní kroužky, což vyplývá z energičnosti některých z ohrožených dětí např. romských. Dále z výzkumu vyplývá, že ohrožené děti tíhnou k umělecké činnosti, protože se ve výzkumu objevuje kromě sportu ještě tanec a hudebna. Výzkum ukázal, že čím více kroužků, tím více klientů, což je logické. Nejvíce kroužků i dětí, které je navštěvují mají Domy dětí a mládeže v Českých Budějovicích a v Táboře. Myslím si, že je to proto, že kroužky se konají pravidelně a tyto organizace, jak již bylo uvedeno, mají největší nabídku kroužků, veliké prostorové zařízení a Domy dětí a mládeže jsou zřizovány Jihočeským krajem, což je jistota finančního zajištění. Například organizaci KIWANIS navštěvuje jen 60 dětí. Podle mého názoru číslo je s porovnáním například s Domem dětí a mládeže v Českých Budějovicích či v Táboře nízká, protože pořádají jen letní tábor a sportovní akce k mezinárodnímu dni dětí.

Rodiče ohrožených dětí spolupracují s organizacemi tak, že přijdou na akce, které pořádá samotná organizace. Podporují organizaci tím, že si koupí už samotnou vstupenku. Dále si rodiče na různých akcích a slavnostech mohou koupit různé keramické či textilní výrobky, pohledy či ručně vyrobené ozdoby. Koupí těchto výrobků samozřejmě podpoří činnost organizace. Dále je pro autora velmi potěšující fakt, že 57% respondentů uvedlo, že rodiče ohrožených dětí spolupracují s organizacemi. Podle autora je velice toto číslo potěšující a autor by si velice přál, aby se číslo neustále zvětšovalo.

Nejvíce ohrožené děti vyhledávají sport, tanec. Autor si myslím si, že výběr aktivit souvisí s osobnostními dispozicemi ohrožených dětí. Jelikož ohrožené děti tvoří z velké části Romové a ti jsou již od přírody temperamentnější, tak potřebují si tento temperament nějak vybit, proto potřebují a vyhledávají tanec a sport. Dále ohrožené děti vyhledávají hudebnu, tábory a výjezdové akce například do plaveckého stadionu na plavání či kina.

Autor se dále domnívá, že ceny kroužků jsou dostupné pro každého. Podle autora je přímo nezbytné, aby ceny kroužků byly úměrně nastavené k finančním možnostem dětí respektive jejich rodin. Kroužky jsou většinou bezplatné, nebo je lze prominout na základě

potvrzení od státního úřadu. Tím je podle autora zajištěna dostupnost kroužků pro všechny děti, ze všech sociálních skupin.

6. ZÁVĚR

V bakalářské práci se autor zaměřil na ohrožené děti a nabídku volnočasových aktivit pro ně. Hlavním cílem práce bylo zmapovat volnočasových aktivit pro ohrožené děti v Českých Budějovicích a v Táboře. Výsledky výzkumu ukázaly, že ohroženým dětem je nabízena celá řada kroužků (výtvarné, sportovní, hudební, keramické, táborová činnost apod.).

Nejvíce jsou tyto děti ohroženy nestabilním rodinným zázemím, etnikem, zdravotním postižením, drogami, kriminalitou a zhoršeným školním prospěchem.

Je zajímavé, že 71% respondentů uvádí, že se nesetkali se šikanou, protože vím z vlastní zkušenosti, že u ohrožených dětí je tento jev velice častý.

Při kontaktu a komunikaci se podle autorova výzkumu dává nejvíce přednost osobnímu kontaktu, potom pozvánkám, deníku zájmového útvaru a elektronické komunikaci tj. facebook či e-mail.

Podle autora je v současnosti velice důležité udržet stávající nabídku kroužků. Bylo by také velice vhodné rozšířit stávající nabídku kroužků o nové kroužky, aby byla nabídka co největší, proto aby si co nejvíce ohrožených dětí molo vybrat právě ten kroužek, který jim bude nejvíce vyhovovat. Dále by bylo podle autora dobré, aby se zvýšila spolupráce mezi rodiči a organizacemi. Zajistit větší motivovanost například když budete aktivně spolupracovat s organizací volného času budete nějak zvýhodněn například při hledání práce, při čerpání různých příspěvků apod.

Musíme také zlepšit různá ohrožení dětí. Například zhoršený školní prospěch by se dal řešit větším počtem školních speciálních pedagogů a školních psychologů či metodiků školní prevence. Toto je podle autora závislé hlavně na penězích. Autor se domnívá, že je lepší a levnější řešit prevenci problému, než následné jeho řešení.

Co se týče drog budeme, podle autora, jako hlavní problém řešit prevenci, tj. aby dítě se nestalo závislým na drogách. Budeme tedy, podle autora, uskutečňovat mnohem více besed s pracovníky organizací zabývajících se lidmi závislými na drogách a co je, podle autora, mnohem více důležité besedy s vyléčenými osobami, které zprostředkují dětem nezapomenutelné a nepřenositelné zážitky a zkušenosti, které získaly při užívání drog. Obtíží je sehnat osobu, která užívala drogy a přesvědčit ji, aby o svých traumatických zážitcích mluvila. Ze zkušenosti autora vyplývá, že někteří lidé, kteří byli závislí na drogách o svých zážitcích již mluví zcela otevřeně a vedou tím k zamyšlení stovky dalších lidí.

Šikanu asi nemůžeme zcela vymýt ze škol, ale můžeme lépe proškolen pedagogy, aby jí uměli lépe a včas rozpoznat a hlavně každý pedagog by se, podle autora, měl snažit navázat

s žákem vztah důvěry, protože pokud dítě se svěří, že je šikanováno, můžeme efektivně problém řešit a vyřešit.

Aby se dětem, které jsou ohroženy svým nepříznivým zdravotním stavem bylo by, posle autora, vhodné spojit běžné a speciální školství v jedno. Vytvořit třídy pro tyto děti v rámci běžné základní školy. Aby si děti z majority zvykli, na děti z minority. Další výraznou změnou by, podle autora, posílení financování a společenské prestiže nestátních neziskových organizací, které mají v péči o ohrožené děti nezastupitelné místo. Bylo by nutné ještě více informovat širokou veřejnost o dobrovolnictví a dobrovolnících. Vysvětlit veřejnosti, že dobrovolnictví je zcela běžné V západních zemích (USA) se nikdo nepodivuje nad tím, že člověk pracuje někde jako dobrovolník, nýbrž dobrovolnictví bere jako přirozenou součást společenského života.

A teď možná ten problém, podle autora, největší, což jsou lidé z většinové populace. Zbořit předsudky, že ohrožené děti jsou špatné a jiné. Přesvědčit majoritu, že ohrožené děti umí obrovské věci a že si zaslouží naši pozornost. Pokud jim dáme svou lásku a trpělivost ohrožené děti nám všechno vrátí.

Autor je přesvědčen, že naplnění těchto bodů je těžké, ale mohli bychom se my všichni pokusit tyto body nějak naplnit.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

7.1. Knižní zdroje

1. HENDL, J., *Kvalitativní výzkum*, Praha: Portál 2005, 1. vydání, 408 s., ISBN 978-80-7367-4
2. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-.
3. HODAČ, T., *Dobrovolnictví*, Praha: Národní institut dětí a mládeže 2009, 38. s., 1. vydání.
4. MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2011, 2.vyd.-dotisk, 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
5. MATOUŠEK, O. PAZLAROVÁ, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
6. MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*, Praha: Portál 2003, 1. vydání, 287 s., ISBN 80-7178-549-0.
7. NĚMEC, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: PAIDO, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.
8. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. 231s. ISBN 80-7178-711-6.
9. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J., *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009, 6. aktualizované a rozšířené vydání, 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
10. REGIO PROJEKT s. r. o., *Adresář sociálních služeb v Táboře*, Tábor: Město Tábor 2007, 1. vydání.

7.2 Zákony a vyhlášky

11. Česko. Vyhláška 74/2005 ze dne 9. února 2005, o zájmovém vzdělávání . In *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, 20, s. 509. Dostupný také z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-74-2005-sb-1?highlightWords=vyhl%C3%A1%C5%A1ka+74%2F2005>>.

7.3. Internetové zdroje

12. Analýza potřeb a služeb. In *Analýza potřeb ve Středočeském Kraji* [online]. Praha : [s.n.], 2009 [cit. 2011-10-27]. Dostupné z WWW: <www.rozumacit.cz/sites/default/files/Analýza_sluzeb_ve_Stredoceskem_kraji.pdf>
13. Ohrožené dítě. In *Ohrožené, nemocné a postižené dítě (jedinec)* [online]. Uherský Brod : [s.n.], 2011 [cit. 2011-10-27]. Dostupné z WWW: <www.sos-ub.cz/proj_06/lekce4/ohroz.doc>.
14. Definice vybraných pojmů. In *Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro NNO pro léta 2011 až 2015* [online]. Praha : [s.n.], 2010 [cit. 2011-10-27]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/mladez/programy-statni-podpory-prace-s-detmi-a-mladezi-pro-nestatni-2>
15. Historie vzniku označení. In *Dítě se syndromem CAN - přednáška PhDr. Jany Procházkové* [online]. Liberec : [s.n.], 2011 [cit. 2011-10-27]. Dostupné z WWW: <http://www.opvk.eu/LinkClick.aspx?fileticket=B2yjajqXflw%3D&tabid=3002&language=cs-CZ>.
16. *O neziskových organizacích* [online]. 2002 [cit. 2011-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.neziskovky.cz/tiskc/540/>>.
17. Obce s rozšířenou působností. In: *Regionální informační servis* [online]. Praha, 2011 [cit.2012-01-06] Dostupné z WWW <<http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/jihocesky-kraj/verejna-sprava/spravni-cleneni/obce-s-rozsir-pusobnosti/>>.
18. *Seznam obcí pověřených k výkonu SPOD v Jihočeském kraji* [online]. České Budějovice, 2011 [cit.2012-01-06]. Dostupné z WWW < [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1218&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1218&par[lang]=CS)>.
19. *Nízkoprahové kluby v Jihočeském kraji* [online]. 2009 [cit.2012-01-06]. Dostupné z WWW <<http://ikatalogy.nidm.cz/katalog/socialne-patologicke-jevy/kriminalita-a-delikvence/nizkoprahove-kluby?kraj=jihocesky>>.
20. *Přehled regionálních dobrovolnických center: Hestia Jihočeský kraj* [online]. 2012 [cit. 6.1.2012]. Dostupné z WWW < <http://www.hestia.cz/hestia/pro-dobrovolniky/prehled-regionalnich-dobrovolnickych-center/jihocesky-kraj/>>
21. *Drogy* [online]. 2011, [cit.2012-02-20]. Dostupné z WWW < <http://www.odchazim.cz/zdravi/drogy>>

22. *Probační a mediační služba České republiky, Poslání a cíle probační a mediační služby České republiky*, [online]. 2012, [cit.2012-03-10]. Dostupné z WWW <<https://www.pmscr.cz/o-pms/>>
23. *Základní informace o kvantitativním výzkumu v sociálních vědách - Školení pro Centrum studium vysokých škol* [online] Praha, 2008 [cit.2012-03-12]. Dostupné z WWW <www.csvs.cz/projekty/2009_spav/.../Anotace_-_Priloha_6ab.doc>
24. *Program Pět P* [online], České Budějovice [cit.2012-04-15]. Dostupné z WWW <http://www.zsf.jcu.cz/structure/departments/usp/centra_projekty/pet_p/>
25. *Nadace Adra. Dobrovolnictví kamerou – projekty v ČR* [online], Praha, [cit.2012-04-15]. Dostupné z WWW <<http://www.adra.cz/projekty/projekty-v-cr/dobrovolnictvi-kamerou>>
26. *Chyba v legislativě – sociálně slabé rodiny ušetří za kroužky svých dětí* [online], Praha, [cit.2012-07-19]. Dostupné z WWW <http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/osobni-finance/socialne-slabe-rodiny-usetri-za-zajmove-krouzky-svych-deti_238284.html>

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Ohrožené dítě

Faktory ohrožující dítě

Sociálně právní ochrana dětí

Volnočasové aktivity

9. PŘÍLOHY

9.1 Příloha 1 – Struktura rozhovoru

1. Jaké aktivity nabízí Vaše zařízení
 - umělecké aktivity (zpívání, kreslení, literární či dramatický kroužek)
 - sportovní aktivity
 - kroužek s výpočetní technikou
 - kroužek se zaměřením na zvířata
 - táborová činnost
2. Kolik dětí navštěvuje jednotlivé aktivity, které jste popsal/a
3. Věkové rozmezí Vašich klientů
4. Platí se za tyto kroužky – uveďte částku – rozmezí. Pokud je dítě ze sociálně slabých poměrů, může mu být tento příspěvek prominut? Či má nějakou jinou možnost úlevy od příspěvku?
5. Čím jsou nejčastěji ohrožení klienti, kteří využívají Vaše aktivity.
6. Spolupracují s Vámi rodiny těchto ohrožených klientů? Jak.....
7. Přemýšleli jste někdy nad tím, co by mohlo pomoci ohroženým dětem, aby měli možnost kvalitně trávit volný čas?
8. Stalo se někdy, že by dítě, které považujeme pro účely této práce za ohrožené bylo v rámci kroužků nějakým způsobem šikanováno?
9. Jaké aktivity tyto děti nejčastěji vyhledávají?
10. Jak komunikujete s rodiči dětí?

9.2 Příloha 2 – Fotografie a kontakty jednotlivých zařízení, ve kterých probíhal výzkum

Tábor:

Foto č. 1

Dům dětí a mládeže Tábor

Zdroj: Vlastní výzkum

Adresa: Dům dětí a mládeže Tábor

Tržní náměstí 346

390 01 Tábor

Telefon: 381 202 821,

www.ddmtabor.cz

Cheiron T, o. p. s. – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Foto č. 2

Zdroj: Vlastní výzkum

Adresa: Cheiron T, o. p. s.

Děkanská 302

390 01 Tábor

Telefon: 381 257 634,

www.cheiront.cz

Středisko výchovné péče DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole

Foto č. 3

Zdroj: Vlastní výzkum

Adresa:

Středisko výchovné péče

Dukelská 23

370 01 České Budějovice

Telefon: 386 355 888

www.dduhome.cz

Domov dětí a mládeže České Budějovice

Foto č. 4

Zdroj: Vlastní výzkum

Adresa:

Dům dětí a mládeže České Budějovice

U Zimního stadionu 1

370 01 České Budějovice

Telefon: 386 447 311

www.ddmcb.cz

Salasiánské středisko mládeže – Dům dětí a mládeže České Budějovice

Foto č. 5

Zdroj: Vlastní výzkum

Adresa:

Salasiánské středisko mládeže – Dům dětí a mládeže České Budějovice

Emy Destinové 1

370 05 České Budějovice

Telefon: 385 341 877

www.sasmcb.cz

Městská charita České Budějovice – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Srdíčko – Jirolo

Adresa:

Městská charita České Budějovice – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Srdíčko – Jirolo

Okružní 1a

370 01 České Budějovice, telefon: 731 604 456

KIWANIS Tábor

Klokotská 100, 390 01 Tábor, telefon: 777 061 740

9.3 Příloha 3 – Obrázky dětí z Domova dětí a mládeže Tábor

Obrázek č. 1: Chlapec, 11 let, diagnóza: Dětská mozková obrna

Obrázek č. 2: Dívka, 11 let, diagnóza: Dětská mozková obrna

